КОЛИ ПОВЕРТАЄТЬСЯ СВІТЛО

Десять історій про гідність, довіру і право почати знову

HeadInsider

ВИХІДНІ ВІДОМОСТІ

«Коли повертається світло»

Збірка з десяти художніх історій

Історії від HeadInsider. Збірка 2.

Десять історій про гідність, довіру і право почати знову. Про людей, які вчаться чути одне одного, відстоювати себе й приймати допомогу.

© HeadInsider, 2026 — упорядкування, редагування та оформлення.

Електронне видання. PDF, EPUB. Київ: HeadInsider, 2026.

Видавець: ФОП Сацик Володимир Іванович (видавничий проєкт HeadInsider).

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8775 від 09.10.2026.

headinsider.page · headinsider.net@gmail.com

Це художній твір. Персонажі та обставини вигадані або художньо переосмислені й не мають на меті ідентифікувати реальних осіб.

Примірник призначений для особистого некомерційного використання. Придбання не передає майнових авторських прав. Передавати файл іншим особам, продавати чи розміщувати його у відкритому доступі без дозволу правовласника заборонено, крім випадків, прямо дозволених законом.

ЗМІСТ

1. Наречена за чужий борг	1
2. Біла хустка над Вовчим болотом	89
3. Три сосни й банка меду	187
4. Яких ще грошей, мам?	275
5. Від них утекли 17 нянь	333
6. Те, чого не було в рахунку	408
7. Вона повернулася лише на мить	497
8. Вона поклала фото коханки в його труну	594
9. Ти тут більше не живеш	676
10. Наречений під чужим ім’ям	741

ІСТОРІЯ 1

Наречена за чужий борг

Стара дерев’яна церква в Ялинівці пахла воском, мокрою вовною і чужою певністю в тому, хто тут винен.

Аліна Ткач ішла до аналоя сама. Батьківське місце на першій лаві залишалося порожнім: Григорій зник ще вдосвіта, не відповідав на дзвінки й цим останнім боягузтвом ніби підтвердив усе, про що шепотілися за її спиною.

За п’ять днів у виконавчому провадженні мали провести електронні торги з продажу будинку й столярної майстерні, що належали Григорієві, але для Аліни все життя були родинними. Учора Роман Гайдай переказав гроші, яких бракувало для погашення боргу. Сьогодні двадцятиво-

сьмирічна Аліна ставала його дружиною.

Шлюб вони зареєстрували ще вранці в районному центрі — дві хвилини під рівний голос працівниці відділу, два підписи, сухий удар печатки. Вінчання хотів батько. Казав, без нього люди вважатимуть їхню домовленість тим, чим вона й була.

Упродовж місяця від подання заяви до цього ранку Аліна говорила з Романом тричі. Щоразу Григорій був поруч або повертався раніше, ніж вони лишалися наодинці. Вони обережно згадували «умови» й «домовленість», але жоден так і не назвав уголос, хто саме запропонував шлюб.

До цього вони кілька років бачилися в батьковій майстерні.

Роман привозив на ремонт дерев'яні частини упряжі й замовляв жердини для огорож, а Аліна виписувала рахунки та часом виправляла в кошторисі батькову зайву цифру. Він завжди дякував їй, а не Григорієві, і це її трохи дратувало.

Люди й так розуміли, чим була їхня домовленість. Роман стояв попереду в білій сорочці, яку, мабуть, прасував сам. На правій манжеті лишилася маленька бура цятка — чи то іржа від води, чи кров із неглибокого порізу на пальці. Він був високий, широкий у плечах, але зараз тримав руки так обережно, ніби боявся зачепити ними повітря навколо Аліни.

Отець Василь подивився спершу на нього, тоді на неї й запитав:

— Чи маєш, Аліно, добру й непримушену волю взяти собі за чоловіка Романа, якого бачиш перед собою?

За її спиною хтось урвав кашель. Навіть старі дошки підлоги ніби перестали рипіти.

Аліна могла сказати «ні». Двері були за дванадцять кроків. За ними — мокрий жовтневий ранок, порожній гаманець, батько, якого після продажу майстерні не було куди подіти, і борг, що виріс із його ставок, нових позик та брехні біля маминого ліжка. Роман не погрожував їй жодного разу. Він лише погодився на умо-

ву, яку передав Григорій: гроші в обмін на шлюб.

— Маю, — сказала вона.

Голос не зірвався. Це чомусь було найгірше.

Коли священник поставив їм на голови вінці, Аліна відчула вагу металу сильніше, ніж долоню Романа під час обходу навколо аналоя. Він не стискав її пальців. Не підтягував ближче. Лише йшов поряд, рівняючись на її коротший крок, і дивився собі під ноги.

Після завершальної молитви отець Василь зняв із Романа вінець і передав паламареві. Люди потягнулися до виходу, не чекаючи привітань.

Коли Аліна оступилася на вузькій сходинці, Роман підставив

лікоть, але не торкнувся її, доки вона сама не сперлася. Потім коротко поцілував у чоло — не як чоловік, що заявляє на неї свої права, а так обережно, що Аліні здалося: він уже про щось шкодує, тільки не вміє цього назвати.

На церковному подвір'ї ніхто не кинув пелюсток і не відкоркував пляшки шампанського. Маргарита Левченко, дружина власника найбільшої пилорами в громаді, щось прошепотіла сусідці й прикрила рот рукавичкою. Двоє хлопців біля огорожі засміялися.

Пані Олена з крамниці мовчки підійшла до Аліни, загорнула їй на плечі темно-зелену вовняну хустку й затягнула вузол.

— У горах продуває, — тільки й сказала вона.

Роман чекав біля старого сірого пікапа. Без стрічок, без квітів, із бухтою мотузки та двома мішками вівса в кузові. Коли Аліна підійшла, він простягнув руку. Вона забралася в салон сама, підібравши поділ простої кремової сукні, яку позичила в двоюрідної сестри. Роман просто прибрав руку.

Ялинівка скінчилася за кілька хвилин. Далі дорога потяглася між темними смереками, піднялася над річкою й звузилася до смуги вологого асфальту, залітленого хвоєю. Аліна рахувала повороти, як колись рахувала рядки в батькових накладних, коли ще вірила, що безлад можна

виправити правильно зведеним балансом.

— До хутора близько сорока хвилин, — сказав Роман.

— Я знаю.

Вона ніколи там не була, але перевірила карту ще до того, як погодилася. Сім кілометрів від останньої автобусної зупинки. Взимку дорогу іноді розчищали лише через день. Найближчі сусіди — лісничий із дружиною за два кілометри нижче.

— Телефон ловить біля східного вікна і на пагорбі за стайнею, — додав він. — У хаті є інтернет від антени. Не завжди добрий, але є.

— Ти всіх дружин так інструктуєш?

Його пальці на кермі напружилися. Він відповів не одразу:

— Інших не було.

Аліна відвернулася до вікна. Внизу між деревами блиснула вода. Вона хотіла ненавидіти його просто й чисто, але він не давав їй зручного приводу: не хизувався грошима, не торкався, не вимагав вдячності. Тільки мовчав так, ніби тиша була справою, яку він знав ліпше, ніж будь-що інше.

Хутір відкрився за останнім поворотом: будинок із кам’яним цоколем, довга стайня, огороджена левада й сім коней, темних на тлі збляклої трави. За ними здіймався ліс. Над дахом лежала низька хмара, і здавалося, що весь двір затисло між дво-

ма гірськими схилами. Роман заглушив двигун.

— Приїхали.

Не «додому». За це Аліна була йому майже вдячна.

У хаті було тепло й дуже чисто. Біля печі сушилися робочі рукавиці. На столі стояли дві тарілки під перевернутими мисками, щоб не вистигла їжа. Жодних квітів, мережива чи чужої спроби вгадати, якою має бути кімната молодої дружини.

Роман заніс її сумку в невелику спальню ліворуч від кухні. Там стояли ліжко, шафа, стілець і письмовий стіл під вікном. На дверях блищала нова засувка. Аліна провела пальцем по холодному металу.

— Вона зсередини, — сказав він. — З коридору її не відсунути.

— Ти подумав, що я боятимуся.

— Я знав, що боятимешся.

— І все одно погодився.

Він не заперечив, не відступив і не наблизився. Лише після короткої паузи відповів:

— Так.

— Тоді не вдавай, ніби засувка робить тебе порядним.

На його обличчі щось сіпнулося. Погляду він не відвів.

— Не робить.

Він поставив сумку біля шафи й вийшов, лишивши двері відчиненими. Аліна замкнула їх ще до того, як його кроки стихли на кухні.

Вона просиділа на краю ліжка до сутінків. Хустка пані Олени

лежала на колінах і пахла магазином — кавою, картонними коробками, сухими яблуками. Аліна не плакала. За останні три роки вона навчилася відкладати сльози так само, як відкладала оплату світла: спершу ліки мамі, потім батькові відсотки, потім усе інше.

◆

Близько сьомої Роман постукав.

— Їжа на столі. Я піду до стайні. Можеш не виходити, поки мене не буде.

Вона почула, як грюкнули вхідні двері, й лише тоді відсунула засувку. Під однією мискою була гречка з грибною підливою, під другою — печена курка. Поруч лежав аркуш у клітинку.

«Гроші на перший час — у шухляді. Ключі від пікапа — там само. Бак повний. Дорогу вниз ти бачила. Якщо захочеш поїхати, не мусиш питати».

Почерк був великий, нерівний, без жодної зайвої риски. У шухляді лежали двадцять тисяч гривень, ключі й нова сім-картка в нерозкритому пакуванні. Аліна дивилася на все це довше, ніж на свідоцтво про шлюб.

Коли Роман повернувся, вона чекала біля столу. Змінила сукню на джинси й светр, а гроші та ключі поклала перед собою.

— Батько сказав, що це була твоя умова, — почала вона. — Що ти заплатиш борг лише тоді, коли я стану твоєю дружиною.

Роман повільно стягнув мокру куртку.

— А мені він сказав, що це запропонувала ти. Що не хочеш милостині й згодна на домовлений шлюб, якщо я врятую майстерню.

— І ти повірив?

— Я захотів повірити.

За вікном ударив копитом кінь. Роман машинально обернувся на звук, але не рушив із місця.

— Ти сплатив за мого батька мільйон сто тисяч гривень, — сказала Аліна, — і жодного разу не спитав мене саму, чи я цього хочу?

Він подивився їй просто в очі.

— Ні. І цього я не можу виправдати.

Його відповідь не принесла полегшення. Зате вона не була ще однією зручною брехнею, і саме тому Аліна не знала, куди подіти гнів.

— Батько говорив за мене, а ти дозволив.

— Дозволив.

— Бо тобі було вигідно.

Роман обперся руками на спинку стільця. Він міг би нагадати про врятований будинок, гроші чи ключі в шухляді. Не нагадав.

— Бо я давно хотів бачити тебе тут. Коли Григорій сказав, що ти згодна, я не перепитав.

Він провів великим пальцем по подряпині на спинці стільця.

— Боявся почути інше.

— Завтра я відвезу тебе до Ялинівки, — сказав Роман. — Пані

Олена, думаю, дасть кімнату над крамницею, поки знайдеш іншу. Якщо ні — поїдемо до Коломиї чи Франківська. Гроші в шухляді твої.

— Це теж частина ціни?

— Ні. Дати тобі змогу поїхати — найменше з того, що я зобов'язаний зробити.

Аліна знову подивилася на ключі. За останні роки вона не раз уявляла втечу від батька: малу орендовану кімнату, тишу без дзвінків кредиторів, зарплату, з якої ніхто не витягне половину «до понеділка». Тепер вихід лежав перед нею — важкий, із чорним пластиковим брелоком, — а вона не могла просто взяти його й рушити в темну гірську ніч.

Виїхати вона не боялася; їй бракувало плану.

— Я залишуся на місяць, — сказала вона. — Не як дружина. Поки знайду роботу й житло.

Роман випростався.

— Добре.

— Якщо працюватиму на господарстві, ти платитимеш мені. Я не братиму грошей просто так.

— Домовилися.

— І я хочу бачити всі папери щодо батькового боргу. Платежі, угоду з банком, кожну суму.

Тут він уперше завагався. Лише на мить, але бухгалтерка, яка п’ять років знаходила в батьковій касі «помилки», цю мить помітила.

— Усе в синій теці в шафі, — відповів Роман. — Завтра покажу.

— Зараз.

Він дістав теку без суперечки. Аліна не відкрила її при ньому — притиснула до грудей і повернулася у свою кімнату.

— На ніч я буду в сідельній, — сказав Роман їй услід. — Там є розкладушка.

— Це твій дім. Спи у своїй кімнаті.

— Не хочу, щоб ти прислухалася до моїх кроків.

Аліна зачинила двері й засунула металеву планку. Цього разу звук був не таким гучним.

Вона прокинулася від іржання. За вікном ледь сіріло, шибку вкрили краплі, а на леваді Роман

працював із молодим гнідим конем. Аліна бачила цього мерина ще вчора: той тримався осторонь табуна й здригався, коли грюкнули дверцята пікапа.

Роман стояв усередині круглого загону, опустивши довгий чумбур. Не тягнув коня до себе. Коли гнідий відходив, чоловік не переслідував його, лише повертався боком і чекав. За кілька хвилин кінь сам підійшов ближче, витягнув шию й торкнувся ніздрями Романового плеча.

Аліна дивилася, доки не замерзли босі ступні.

На кухні він поставив перед нею каву й миску вівсяної каші. У денному світлі під його очима лежали темні тіні.

— Як його звати? — спитала вона.

— Туман. Торік його забрали з садиби, де били за непослух. Тепер він чекає удару ще до того, як людина підніме руку.

— Йому ти дав час вирішити, чи підходити.

Роман завмер із ложкою в руці.

— Так.

— Коневі дав. Мені — ні.

Він поклав ложку.

— Тому й кажу: те, що я добре поводжуся з ним, не виправдовує того, що зробив із тобою.

Гнів не зник, але втратив просту форму. Аліні було б легше, якби Роман виправдовувався. Тоді вона могла б скласти його в ту саму шухляду, де роками три-

мала батькові обіцянки, й більше не розглядати.

Після сніданку вони обійшли господарство. Сім гуцульських коней, зокрема жеребна кобила Мавка; сінник із запасом майже на пів року; невеликий трактор; генератор; майстерня, де Роман лагодив упряж і дерев’яні огорожі. У теплий сезон він водив туристів кінними маршрутами й готував двох-трьох молодих коней на продаж. Узимку заробіток майже зупинявся.

— Тобі потрібен не ще один робітник, а нормальний облік, — сказала Аліна, перегорнувши журнал витрат. — Ти записуєш пальне разом із ветеринарними препаратами, а готівку за маршрути — на клаптиках.

— Я пам’ятаю, що де лежить.

— Це не облік. Так одного дня й не зрозумієш, куди поділися гроші.

— Знайомий спосіб?

Вона різко підняла голову. Роман не всміхався; в його погляді була не насмішка, а обережність.

— Надто.

До обіду вони узгодили плату: п’ятнадцять тисяч гривень за місяць, харчі й проживання окремо. Аліна записала умови у двох примірниках. Роман прочитав, поставив дату — двадцять сьоме жовтня 2019 року — і підписав обидва аркуші.

Наступного ранку в районному центрі Роман, який провадив діяльність як ФОП, уклав із нею письмовий строковий трудовий

договір і оформив наказ, а його бухгалтерка перед початком роботи подала повідомлення про прийняття Аліни на роботу. Свій примірник договору Аліна забрала собі.

Наступні дні складалися з роботи. Вранці Аліна допомагала насипати концентрати й перевіряти напувалки, потім переносила Романові записи в таблиці. По обіді вони рахували сіно, підстилку, пальне, домовлялися з ковалем і ветеринаркою з сусідньої громади. Пальці Аліни, звиклі до клавіатури й касової стрічки, швидко вкрилися дрібними подряпинами від мішковини та застібок на недоуздках.

Роман не хвалив її без причини. Якщо вона помилялася, показу-

вав ще раз. Якщо робила добре, доручав складнішу справу. На третій день дав ключ від комори з кормами. На п’ятий попросив перевірити договір на зимове постачання вівса й прийняв усі її виправлення, хоча постачальник був його давнім знайомим.

Це була повага, але Аліна не дозволяла собі сплутати її з виправданням.

◆

Синю теку вона поклала на стіл і щовечора відкладала читання. Відкрила лише через тиждень, розклала папери за датами й звірила суми. Тристороння угода з банком, підписана батьком, дозволяла Романові погасити прострочений кредит прямим пла-

тежем. Окремі квитанції підтверджували сплату виконавчих витрат і основної винагороди приватного виконавця. Разом із переказом банкові це становило сімсот вісімдесят тисяч гривень. Банківська довідка засвідчувала повне закриття кредиту, постанова виконавця — закінчення провадження, а повідомлення організатора торгів — зняття майна з продажу.

Але цифра була не та. Батько щовечора протягом останнього місяця повторював: мільйон сто.

За довідкою лежало платіжне доручення ще на триста двадцять тисяч — уже не банкові, а Григорієві Ткачу на особистий рахунок. У призначенні платежу було написано: «Позика згідно з

договором від 18 жовтня 2019 року». Нижче лежав і сам договір із батьковим підписом: до першого листопада він мав виконати зобов'язання на користь Аліни, переказавши всю суму на її рахунок.

Аліна знайшла Романа в сідельній. Він сидів на низькому ослінчику й натирав шкіряне сідло темним воском. Побачивши папір у її руці, відклав ганчірку.

— Що це за триста двадцять тисяч?

Роман подивився на цифру, тоді на неї.

— Гроші, які твій батько сказав передати тобі після весілля.

— Я не отримала від нього нічого.

Роман повільно підвівся. Темний віск забився в складки на його пальцях.

— Він казав, що відкриє тобі окремий рахунок. Що ці гроші потрібні на житло, навчання або переїзд, якщо не захочеш залишатися тут.

— Тоді чому ти не переказав їх мені?

— Григорій сказав, що ти не візьмеш безпосередньо від мене. Я оформив це як позику йому, щоб він не міг назвати гроші подарунком.

— Але назвати мене згодною дружиною ти йому дозволив.

Роман опустив очі. У сідельній пахло шкірою, воском і сухою м’ятою, яку він підвішував від

молі. За тонкою стіною кінь повільно жував сіно.

Аліна набрала батьків номер. Григорій відповів не одразу; на задньому плані брязнув посуд і хтось голосно назвав футбольний рахунок.

— До тебе гроші дійшли? — спитала вона без привітання.

— Які ще гроші, доцю?

— Триста двадцять тисяч від Романа.

У слухавці стало тихіше. Батько, мабуть, вийшов із кафе або прикрив телефон долонею.

— То були кошти на майстерню. Треба було запустити роботу, щоб ми з тобою не залежали від чужої ласки.

— У призначенні написано, що це позика. Роман каже, ти обіцяв передати її мені.

— Роман багато чого тепер наговорить, аби виглядати святим. Я закупив дубові дошки, замовив нову фрезу. Не склалося. Партнер підвів.

Аліна знала цей ритм: коротка правда, обкладена з усіх боків м'якою брехнею. Батько справді міг купити трохи деревини, щоб мати що показати. Решту — програти на ставках, віддати старим кредиторам або витратити, латаючи одну діру й пробиваючи дві нові.

— Покажи накладні.

— Ти мені допит влаштовуєш? Після всього, що я зробив, щоб тебе влаштувати?

Слово «влаштувати» прозвучало буденно, майже по-господарськи.

— Ти сказав мені, що борг — мільйон сто.

— А ти хотіла знати всі подробиці? Тобі головне було, щоб дім не забрали.

— Я хотіла знати, за що виходжу заміж.

— Не драматизуй. Гайдай чоловік заможний, не п’є, рук не розпускає. Я тобі поганого не вибрав.

Аліна натиснула відбій. Руки не тремтіли. Вона лише відчула знайому втому — ту, що приходила після кількох годин звіряння каси, коли бракувало великої суми, а батько переконував, що цифри просто «не так стали».

Роман стояв біля дверей, залишаючи їй вільний прохід.

— Ти знав, що він грає?

— Знав, що раніше грав. Він сказав, що після смерті твоєї матері припинив.

— Ти повірив і в це?

— Я чув тільки те, що мені підходило.

Вона чекала продовження. Пояснення про самотні зими, про врятований дім, про те, що він ніколи не скривдив би її. Роман натомість прибрав із проходу ослінчик, який міг завадити їй вийти.

— Я поїду сьогодні, — сказала Аліна.

— Добре. Дай мені пів години нагодувати коней.

— І ти вимагатимеш від батька повернути позику.

— Вимагатиму.

— Не пробачиш її заради мене.

— Не пробачу.

Вона пішла до кімнати складати речі. Сумка лишилася майже такою самою легкою, як у день весілля. Додалися робочі рукавиці, два светри, куплені Романом, і зошит із розрахунками зимових витрат. Светри вона виклала на ліжко. Зошит теж.

За десять хвилин у двері постукали.

— Одяг — твій, — сказав Роман з коридору. — Це не подарунок за шлюб. Ти працювала тут і вже заробила більше, ніж він коштує.

— За тиждень?

— За те, що знайшла в договорі на овес помилку, через яку я заплатив би зайві дев'ять тисяч. І за те, що вперше за одинадцять років знаю, скільки мені насправді коштує один кінний маршрут.

Аліна склала светри назад. Того ж дня вони за угодою сторін оформили припинення трудового договору. Нарахований до гривні заробіток Роман поклав у конверт окремо. Двадцять тисяч із шухляди вона повернула. Ключі залишила на кухонному столі.

Пані Олена вислухала їх у підсобці крамниці, серед ящиків із крупами й рулонів касової стрічки. Не охала, не питала про першу шлюбну ніч, не називала

Романа негідником чи рятівником.

— Над магазином є кімната, — сказала вона. — Душ на поверсі, кухня маленька. Три з половиною тисячі на місяць плюс світло. Мені якраз потрібна людина для приймання товару й ведення обліку. Зарплата не столична, але на оренду й їжу вистачить.

— Я бачила, як ти вела облік у батьковій майстерні, — додала пані Олена. — Не беру тебе навмання. Але перший місяць — випробувальний, а якщо підеш, спершу навчиш заміну.

— Я згодна, — відповіла Аліна.

— Я ще не сказала, скільки роботи.

— Я все одно згодна.

Олена глянула на Романа.

— А ти чого стоїш?

— Хотів переконатися, що вона має де залишитися.

— Має. Тепер іди.

Він пішов. Не попросив поговорити наодинці, не нагадав про шлюб, не озирнувся на порозі. Аліна спостерігала з вікна, як сірий пікап вливається в потік машин на площі, і тільки тоді зрозуміла, що стискає в кишені нову сім-картку. Роман поклав її до конверта із зарплатою, не сказавши ні слова.

Темно-зелену хустку Аліна того вечора випрала, висушила біля грубки й повернула пані Олені. Та взяла її без запитань і одразу повісила на гачок біля дверей.

Наступного ранку Аліна й Роман разом подали заяву про ро-

зірвання шлюбу. Працівниця відділу ДРАЦСу пояснила, що, оскільки спільних дітей у них немає й обоє згодні, за місяць треба прийти на державну реєстрацію розірвання. Аліна чекала, що Роман хоча б попросить її використати цей час на роздуми. Він лише перевірив, чи правильно написав її дошлюбне прізвище.

Пані Олена оформила Аліну на роботу, і перші два тижні минули в накладних та звірянні каси. Аліна виявила товар, який роками замовляли за завищеною ціною, і домовилася про спільну доставку з аптекою, щоб не ганяти напівпорожню машину з Коломиї. За кімнату платила сама. Батькові не телефонувала. Коли

він залишав голосові повідомлення, слухала тільки перші секунди, щоб переконатися, що не сталося біди, й видаляла.

Першу зарплату Олена переказала їй у п’ятницю ввечері. Аліна відразу розрахувалася за оренду, світло й свою частку продуктів, хоча господиня крамниці махнула рукою: мовляв, порахують потім. Решту розклала на три суми — щоденні витрати, резерв і навчання. Відкрила в банківському застосунку окрему накопичувальну скриньку й назвала її просто: «Моє».

Наступного дня вона купила зимові черевики. Не найдешевші й не ті, які порадив би батько, а легкі шкіряні, з підошвою для слизької дороги. Попросила ко-

робку, чек і гарантійний талон. Біля каси на мить завмерла: роки родинної тривоги вмістилися в думку, що гроші ще можуть знадобитися комусь важливішому. Потім приклала картку до термінала.

У кімнаті над магазином вона поставила нові черевики біля ліжка й довго дивилася на них. Це була звичайна покупка, не початок іншого життя. Та вперше річ, яку вона обрала для себе, не треба було ховати від чужих потреб або вважати свідченням чужої милості.

Ялинівка спочатку дивилася на неї з особливим апетитом. У місцевій групі у Viber хтось написав, що «гірський жених повернув товар». Пані Олена знайшла

автора за номером телефону й наступного дня так повільно обслуговувала його самого, що хтось із черги встиг прочитати повідомлення вголос. Після цього плітка не зникла, але втратила смак новизни.

Роман не з’являвся. На її прохання раз на тиждень надсилав короткий звіт про спроби повернути позику: письмова вимога вручена Григорієві, відповіді немає. Жодного питання про Алін у.

У день розірвання шлюбу він приїхав раніше й чекав надворі. На ньому була та сама темна куртка, але обличчя стало худішим. Вони зайшли, підписали потрібні папери й за кілька хвилин вийшли вже чужими за законом.

На сходах Роман простягнув Аліні тонкий зелений зошит.

— Ти забула його на ліжку.

То був її план зимових витрат. Між сторінками лежали свіжі чеки, підшиті за датами саме так, як вона просила. Біля кожного платежу Роман олівцем дописав призначення. Навіть дрібні витрати на цвяхи й соляні лизунці.

— Міг завести новий, — сказала вона.

— Міг.

Він кивнув на прощання й пішов до пікапа.

Тієї ночі Аліна довго сиділа над зошитом. Вона не сумувала за своїм чоловіком, якого втратила: справжнім подружжям вони ще не стали. Сумувала за ранковим

стукотом відер, за Мавкою, що обшукувала кишені в пошуках моркви, за Туманом, який одного разу дозволив їй торкнутися білої мітки на лобі. За роботою, після якої залишалося щось більше, ніж рівна колонка цифр.

На останній сторінці зошита вона склала умови ділової пропозиції, перевірила цифри двічі й набрала Романа.

— Туман ще сахається недоуздка? — запитала, коли він відповів.

Після короткої паузи Роман сказав:

— Уже не завжди.

— Завтра покажеш. Я маю до тебе ділову пропозицію.

◆

Наступного дня Роман чекав біля хвіртки, коли таксі піднялося останнім крутим відрізком дороги. Він не підійшов відчиняти дверцята й не потягнувся по її сумку. Лише кивнув водієві, дочекався, поки машина розвернеться, і сказав:

— Туман у круглому загоні.

— Спершу поговоримо.

На кухонному столі Аліна розклала два аркуші. Роман читав поволі, ведучи пальцем уздовж рядків. Вона пропонувала шість місяців роботи операційною керівницею: впорядкувати облік, запустити завчасне бронювання кінних маршрутів, упорядкувати паспорти й записи про коней, яких він планував продавати, та

налагодити збут молодняку. За це — посадовий оклад і премія, прив'язана до доходу від нових маршрутів і послуг.

— Окрема кімната, — прочитав він. — Строк шість місяців. Самостійний доступ до рахунку господарства в межах затвердженого бюджету.

— І жодних усних домовленостей через третіх осіб.

Роман підняв на неї очі.

— Це останнє треба було поставити першим.

— Ти погоджуєшся?

— Після того як це переглянуть бухгалтерка й юрист. Не хочу, щоб ми знову вклали в однакові слова різний зміст.

Напруга трохи спала. Роман не вхопився за її повернення, не на-

звав його доказом любові й не спробував виторгувати більше.

— Добре, — сказала вона. — Тоді показуй коня.

Туман дозволяв Романові наблизитися, але від нового недоуздка відходив убік. Аліна стала за огорожею, не простягаючи рук. Мерина вона пам'ятала полохливим, завжди напруженим усім тілом. Тепер він хоча б жував сіно при людях і не метався від кожного руху.

— Можеш зайти, — сказав Роман. — Тільки не прямо до нього. Стань ліворуч і дивися на плече, не в очі.

— А якщо не підійде?

— Значить, сьогодні не підійде.

Вона зайшла. За пів години Туман сам торкнувся губами її ру-

кава, перевірив кишеню й ображено пирхнув, не знайшовши моркви. Аліна засміялася. Роман теж, дуже коротко, але його сміх змінив усе обличчя — забрав кілька років і сувору нерухомість, яку вона вже вважала природною.

Через два дні вони сиділи в кабінеті юриста в Коломиї. Той одразу відкинув назву «угода про співпрацю»: потрібен був строковий трудовий договір. Бухгалтерка перевірила податки, юрист — підставу для шестимісячного строку та порядок звільнення. Аліна позначила жовтими закладками формулу премії, перелік обов’язків і межу доступу до операційного рахунку. За Романовою вимогою витрати понад

погоджений ліміт мали підтверджувати обоє.

Пані Олена дала згоду на звільнення за угодою сторін лише після того, як Аліна впорядкувала накладні й навчила нову працівницю користуватися таблицями. Кімнату над крамницею Аліна оплатила ще на місяць і залишила там частину речей; ключ повернула після завершення цього строку.

Підписуючи, вона помітила, що вперше сидить поруч із Романом над документом, зміст якого не сховано за словами «так буде краще». Посада, оплата, строк і спосіб припинення були записані прямо. Коли юрист простягнув їй ручку, ніхто не квапив.

У своїй кімнаті Аліна побачила застелене ліжко, порожню шафу й ту саму засувку. Метал не заіржавів, але планка рухалася туго. На столі стояв маленький флакон технічної оливи. Аліна сама капнула в паз і кілька разів посунула планку туди-сюди.

Перші тижні вони трималися умов. Ділові питання вирішували за столом, особистих майже не торкалися. Аліна завела окремі таблиці для маршрутів, кормів і ветеринарних витрат. Разом із районною ветеринаркою звірила паспорти коней, номери чипів, описи масті й записи про щеплення. Роман спершу бурчав, що коня пізнає без паперу навіть уночі, але після першого запиту від покупця сам приніс їй усі до-

кументи, складені в сухій коробці з-під взуття.

Для сторінки маршрутів вона добирала знімки з рівня очей вершника, без чужих спин на передньому плані: вузька стежка над потоком, старий буковий ліс, полонина, де в червні цвіли арніка й чебрець. У текстах не обіцяла «незабутню пригоду» й «дику свободу». Писала про тривалість, складність, вагу вершника, погоду й те, що до коней не можна приходити напідпитку. За два тижні отримали перші чотири бронювання на весну.

Роман учив її того, чого не було в таблицях: помічати, коли кінь перестає жувати від тривоги; не заходити ззаду; перевіряти попругу двома пальцями, а не на

око. Коли Аліна одного разу різко смикнула чумбур, бо Мавка наступила їй на черевик, він не вихопив мотузку.

— Відійди до плеча, — сказав. — І попроси ще раз.

— Вона важить у шість разів більше за мене.

— Тому силою ти все одно не переможеш.

За кілька днів Роман зібрався сам їхати за запасними частинами до трактора. Раніше він просто повідомив би про це. Тепер поклав список біля її чашки.

— Це позапланова витрата. Подивишся?

Аліна перевірила два номери, знайшла дешевший аналог підшипника й поставила галочку.

Перший сніг припорошив двір уранці, коли приїхав Григорій. Він піднявся не на таксі, а старим автобусом до кінцевої, далі пройшов пішки. Був тверезий, поголений і ніс під пахвою довгий пакунок, загорнутий у газету.

Аліна побачила його з вікна офісної кімнати. Тіло впізнало батька раніше за думку: плечі піднялися, долоні стали холодними.

Роман вийшов із сідельної, але зупинився за кілька метрів від хвіртки.

— Я прийшов до доньки, — сказав Григорій.

— Вона сама вирішить, чи говоритиме з тобою.

Аліна чекала, що Роман стане між ними. Він натомість віді-

йшов до стайні, лишившись досить близько, щоб вона могла його покликати, але не втручаючись у розмову.

Григорій розгорнув газету. Всередині була нова поперечина для поламаного сідельного козла — з ясена, гладко вигнута й підігнана без жодної щілини.

— Побачив, що ваша тріснула, — пояснив він. — Руки ще пам’ятають.

Аліна провела долонею по дереву. Батько справді був добрим столяром. У дитинстві зробив їй письмовий стіл із двома таємними шухлядами й навчив визначати породу дерева за запахом свіжого зрізу. Людина, яка вміла зняти рубанком довгу, прозору стружку, могла того самого вечо-

ра програти виручку за виконане замовлення. Одне ніколи не скасовувало іншого.

— Дякую, — сказала вона. — Навіщо ти приїхав?

Григорій потер щоки долонями.

— Гайдай прислав вимогу. Якщо я не поверну триста двадцять тисяч, подасть до суду.

— Це його право.

— Ти ж розумієш, що станеться? Виконавець опише обладнання, потім майстерню. Дім теж можуть зачепити. Твоя мама там кожну фіранку вибирала.

— Куди поділися гроші?

— Сто сорок тисяч вклав у матеріал. Є накладні. Хотів відновити виробництво. Потім треба було сплатити прострочені від-

сотки. Далі... — він змахнув рукою. — Я думав, що відіграюся за один раз і поверну все.

— Ти знову грав.

— Я хотів виправити ситуацію.

— Ставкою?

Григорій відвів очі. Потім дістав із внутрішньої кишені складений аркуш.

— Тут написано, що ти отримала гроші через мене. Підпишеш — і боргу немає. Ви ж із Романом усе одно тепер разом. Хіба він вимагатиме повернути гроші, коли ви живете разом?

Аліна не взяла папір.

— Ми розлучені.

Батько кліпнув.

— Що?

— Шлюб розірвано. Я тут працюю за договором.

— Ти зовсім здуріла? Після того, як я все влаштував?

— Ти приніс лише борг і брехню. Решту ми виправляємо без тебе.

Григорій різко повернувся до стайні.

— А він, значить, чистенький? Узяв жінку за гроші, поставив засувку — й уже святий?

— Ні, не святий. Але він почув моє «ні». Ти досі просиш мене збрехати.

Батькові губи побіліли.

— Якщо не підпишеш, ти втратиш мамин дім.

— Це не я поставила його на карту.

— Зате ти можеш урятувати.

Ось воно — речення, на якому трималося її життя. Мама могла

пройти ще один курс лікування, якби Аліна знайшла гроші. Батько міг закрити касу, якби Аліна віддала зарплату. Дім можна було врятувати, якби вона вийшла заміж. Тепер достатньо одного підпису.

— Ні, — сказала вона.

Григорій склав аркуш і сховав назад у кишеню.

— Подумай до ранку. Завтра я буду в нотаріуса об одинадцятій.

Він пішов униз дорогою, не забравши поперечини. На білій землі довго лишалися темні сліди його черевиків.

◆

Об одинадцятій наступного дня Аліна повторила свою відмову в кабінеті приватної нотаріуски.

Вона й без того знала, що не підпише; прийшла, бо звичка з'являтися щоразу, коли батько називав час і місце, досі тягнула сильніше, ніж їй хотілося визнавати.

Григорій ще раз назвав неправдиву розписку формальністю й нагадав, хто ростив Аліну, сидів біля її ліжка під час гарячки, зробив письмовий стіл і платив за технікум. Нотаріуска сказала, що без вільної згоди Аліни не засвідчуватиме справжність її підпису. Коли батько згадав матір, Аліна склала руки на колінах і не потягнулася до ручки. Григорій зім'яв розписку й вийшов.

Пані Олена чекала у своєму старому мікроавтобусі. Приїхала не тому, що Аліна не могла дістати-

ся автобусом, а тому, що після нотаріуса вони мали забрати з батькового дому кілька маминих речей. Письмова вимога Романа не означала негайного продажу будинку, але Григорій уже виставив на продаж верстати й міг так само розпорядитися всім іншим.

— Підписала? — спитала Олена.

— Ні.

— Тоді їдьмо, поки він нас не випередив.

Власний ключ від дому в Аліни лишився, а футляр, фотографії й дзеркало Григорій віддав їй ще після похорону; забрати їх вона досі не наважувалася. У будинку було холодно. На кухонному столі стояла тарілка з присохлою гречкою, у мийці — одна чашка.

Батька не було: мабуть, пішов до майстерні або в кафе.

Аліна зайшла до кімнати матері й одразу побачила світлий прямокутник на стіні, де колись висів килим. Зникли старий телевізор і латунна лампа. Лишилися швацький футляр, коробка фотографій і невелика скринька з нитками.

Письмовий стіл, зроблений батьком, стояв під вікном. Одна таємна шухляда заїдала, як у дитинстві. Аліна натиснула знизу на тонку планку — і шухляда висунулася. Всередині лежали мамині рецепти, кілька квитанцій і записка її рукою: «Грицю, не забудь забрати Аліну о третій».

Жодної мудрості на прощання. Звичайне прохання з тих часів,

коли вони ще були родиною й могли забрати дитину зі школи вчасно.

Аліна сіла на підлогу. Пані Олена не втішала її, тільки принесла з кухні стару ковдру й загорнула овальне дзеркало, яке знайшла в коморі.

Стіл вони не забрали. Він був надто великий для кімнати над крамницею й чужий для Романового будинку. Аліна взяла футляр, фотографії, записку й дзеркало. Решта мала залишитися в цьому домі, навіть якщо одного дня перейде до інших людей.

Повернувшись на хутір, вона поклала перед Романом не ту фальшиву розписку, а власноруч написане пояснення для його

юриста: коли дізналася про переказ, що отримала насправді, що сказав батько. Дату й підпис поставила тільки після третього прочитання.

— Ти хочеш, щоб я почекав із позовом? — запитав Роман.

— Ні. Це твоя позика й твоє рішення. Я хочу лише, щоб ти більше ніколи не платив за мене, не поговоривши зі мною.

— Не платитиму.

— І не вирішував, що мені краще не знати.

— Не вирішуватиму.

Він забрав аркуш, але не торкнувся її руки. Аліна раптом гостро відчула, якою малою була відстань між їхніми пальцями й наскільки важливо, що він не подолав її сам.

Зима притиснула хутір до схилу, та не відрізала від світу. Після сильних снігопадів Роман розчищав дорогу трактором до будинку лісничого, а нижче працювала техніка громади. Сіно лежало під дахом, а вода в стайні не замерзала завдяки нагрівальному кабелю на утеплених трубах. Аліна вперше бачила підготовку, яка не починалася словами «якось буде».

Вони працювали багато й сперечалися про конкретні речі. Роман хотів купити вживаний причіп без огляду рами; Аліна не дала перерахувати завдаток. Вона запровадила знижку на літні маршрути, не врахувавши комісію платформи; він мовчки простягнув калькулятор, і вона

перерахувала. Аліна розсердилася, потім визнала помилку. Він одного разу замовив не передбачений бюджетом ремонт трактора й наступного ранку сам поклав рахунок біля її чашки.

Новий причіп вони все-таки знайшли — старіший, ніж хотів Роман, зате з цілою рамою, справними гальмами й сухою підлогою. Першим мали привчити до нього Тумана. Роман зчепив причіп із пікапом, підклав упори, відкрив задній трап і поклав усередині сіно. Потім кілька разів провів мерина повз, не повертаючи до входу. Кінь ішов спокійно, доки вітер не хитнув короткий страхувальний ланцюг біля борту. Метал ударив об метал. Туман відскочив так

різко, що чумбур ковзнув у Романовій руці.

— Не причепа боїться, — сказала Аліна.

Роман збирався знову вести коня колом, але зупинився.

— Чого тоді?

Вона похитала ланцюг. Туман підняв голову, напружив спину й перестав жувати.

Роман зняв ланцюг, обгорнув місце кріплення повстю й попросив Аліну стати біля трапа. Сам лишився збоку, не натягуючи чумбура. Цього разу мерин довго нюхав край настилу, поставив одне копито, відступив, знову підійшов. За двадцять хвилин зайшов усередину й узяв сіно з Алініної долоні.

— Я два місяці думав, що він пам’ятає замкнений простір, — сказав Роман, коли вони відпустили коня в леваду.

— Може, й пам’ятає. Але сьогодні його налякав звук.

Увечері Роман записав у журналі тренувань: «На брязкіт металу реагує сильніше, ніж на причіп. Помітила Аліна».

Вечорами вони пили чай біля печі. Роман розповідав про молодшу сестру Марічку не як про урок чи виправдання, а уривками: вона ненавиділа молочну пінку, вміла свистіти двома пальцями, одного разу пофарбувала хвіст сусідській козі буряковим соком. Померла у дванадцять від запалення легень; заметіль затримала допомогу, а ві-

сімнадцятирічний Роман був на заробітках. Відтоді перед кожною завірюхою він перевіряв запаси й дорогу двічі.

— Ти не міг керувати погодою, — сказала Аліна.

— Знаю. Тепер знаю. Але звичка лишилася.

Вона не розповіла йому, що досі прокидається від уявного дзвінка батька. Її звичка теж лишилася.

Іноді Аліна ловила себе на тому, що чекає вечірнього стукоту його чашки об стіл, а коли чує його, навмисне дочитує рядок у таблиці, щоб не вийти до кухні надто швидко.

◆

Наприкінці лютого районна ветеринарка Оксана приїхала пе-

ревірити жеребну Мавку. Вона була невисока, швидка в рухах і розмовляла з Романом різкіше, ніж будь-хто з тих, кого Аліна бачила на хуторі.

— Жеребитися має за тиждень-півтора, плюс-мінус, — сказала Оксана після огляду. — Камеру в деннику перевірте сьогодні, номер мій у вас є. Якщо почнуться пологи й щось піде не так — не чекаєте до ранку й не граєтеся у всезнайків.

— Я ніколи... — почав Роман.

— Ти саме той чоловік, якому це треба повторювати двічі.

Аліна відвернулася, приховуючи усмішку. До вечора вони перестелили денник, підготували чисті рушники, ліхтарі й усе, що наказала ветеринарка. Роман по-

ставив будильники, щоб регулярно перевіряти камеру. Аліна взяла перше чергування, він — друге.

О пів на другу ночі Мавка перестала ходити колами й різко лягла. Аліна глянула на екран, схопила куртку й уже в коридорі набирала Оксану.

Оксана відповіла після третього гудка. Поки Аліна коротко описувала те, що бачила на камері, Роман уже взувався.

— Іду в денник, — сказав він.

— Вона просила спершу не турбувати кобилу, — сказала Аліна. — Дивимося дві хвилини з проходу.

Роман завмер із рукою на клямці, повільно кивнув і пропустив Аліну вперед.

У стайні було тепло від коней, пахло соломою й вологим деревом. Мавка кілька разів підвелася й лягла; води ще не відійшли. Роман стежив за часом на старому годиннику з подряпаним склом. Аліна тримала телефон на гучному зв’язку й відповідала на Оксанині запитання.

За десять хвилин Оксана вирішила їхати.

— Я виїхала, — сказала Оксана. — Дорога вільна?

— До нашого повороту так, — відповів Роман. — Нижче дорогу зранку посипали.

— Нічого не тягнете й не пробуєте виправляти самі. Якщо зміниться дихання або побачите щось незвичне — відразу телефонуєте.

З того, як Роман стиснув щелепи, Аліна бачила, як важко йому стояти поруч із живою істотою, якій боляче, і не перетворювати тривогу на командування. Вона простягнула руку долонею догори. Він подивився на неї, тоді вклав їй у долоню свій годинник.

— Ти стежиш за часом, — сказав. — Я — за нею.

Коли Оксана приїхала, Мавка вже важко дихала. Ветеринарка швидко оглянула її, звеліла Романові тримати кобилу спокійно, а Аліні — подати сумку й увімкнути додаткове світло. Ніхто не говорив зайвого. За стіною Туман нервово переступав, інші коні відповідали коротким іржанням.

Лоша з’явилося на світ перед третьою — маленьке, темне, з вузькою білою смугою на морді. Воно дихало, але довго не могло підвести голову. Оксана працювала біля нього, перевіряла Мавку й коротко казала, що їй подати. Аліна носила теплу воду, міняла мокру солому, записувала час і показники, які диктувала ветеринарка. Роман сидів біля кобили, тримаючи долоню на її шиї.

— Народилося раніше, ніж хотілося б, — сказала Оксана, коли найгірша метушня стихла. — Перші години важливі. Лоша має вчасно отримати молозиво. Я лишуся до ранку, а далі вирішимо залежно від стану.

Не було миті, коли все раптом стало добре. Лоша кілька разів намагалося встати й падало. Мавка підштовхувала його носом, потім втомлено опускала голову. О пів на четверту Оксана зцідила молозиво Мавки й через зонд дала малому першу порцію. О четвертій знову оглянула обох і перевірила, чи послід вийшов цілком, о п’ятій — повторила годування й дала Романові чіткі вказівки на наступні години.

Лише коли за віконцем денника посіріло, мале втрималося на тонких ногах досить довго, щоб саме дістатися до вимені й зробити перші ковтки. Уранці Оксана взяла в кобилки кров, щоб перевірити рівень материнських антитіл.

Роман видихнув так, ніби весь цей час не дозволяв собі набрати повні груди повітря. Його плечі нарешті опустилися.

— Як назвемо? — тихо запитав він.

— Ніяк, поки Оксана не скаже, що можна святкувати.

— Оце в тобі бухгалтерка говорить?

— Вона сама. Не визнає доходу до завершення операції.

Оксана, що саме пила з термоса, пирхнула в чашку. Навіть Роман усміхнувся.

Наступні три доби вони жили за графіком, приклеєним до дверей денника. Оксана приїздила двічі на день. Лоша міцнішало повільно, Мавка відновлювалася без ускладнень. Аліна спала

уривками й одного ранку прокинулася за кухонним столом, поклавши щоку на таблицю з бронюваннями. У термосі для неї лишилася кава.

Роман був у стайні. Вона знайшла його біля денника: він сидів навпочіпки, а лоша обнюхувало шнурок на його куртці.

— Оксана дозволила радіти? — спитала Аліна.

— Дозволила обережно. Каже, спостерігатимемо, але прогноз добрий.

— Тоді ім’я?

Роман глянув на білу смугу на лошачій морді. Кобилка фиркнула й тицьнулася носом у солому.

— Смужка?

— Це кобилка, а не дорожня розмітка.

— Пропонуй краще.

Вони перебрали десяток імен і не погодили жодного. Кобилка тим часом заснула в соломі, байдужа до людської потреби все назвати.

Через два дні, коли Оксана дозволила рідше перевіряти кобилку й обоє нарешті виспалися, Аліна вийшла на ґанок. Після кількох днів, відміряних денником і термосами, гори здавалися надто чіткими: кожна смерека окремо, кожна калюжа з тонкою крижаною шкіркою. Роман приніс дві чашки й сів на нижню сходинку, залишивши їй верхню.

— Ти бачила у старих записах, що перед весіллям я продав двох молодих коней, — сказав він. — Решту взяв з особистих заощаджень. Зимового резерву господарства не чіпав.

Аліна мовчала. Точні суми вона знала; не знала лише, навіщо він повернувся до них тепер.

Він поставив свою чашку на дошку й додав:

— Якщо після завершення договору ти підеш, я витримаю. Якщо залишишся тільки як керівниця — теж. Я не дорікатиму тобі ні грошима, ні цим домом і не казатиму, що через них ти мусиш лишитися.

Аліна дивилася на його великі руки. Тими самими руками Роман колись підписав угоду, не

спитавши її. Тепер вони лежали нерухомо, хоча відстань між ними можна було здолати одним рухом.

— Я повернулася не до чоловіка, — сказала вона. — Я повернулася до роботи, яку хотіла робити. І до місця, де могла сама встановити умови.

Роман кивнув, не відводячи погляду від чашки.

— Я знаю.

— А за ці місяці захотіла ще дещо.

Він не допоміг їй закінчити речення. Аліна спустилася на одну сходинку й сіла поруч. Узявши його долоню, приклала її до своєї щоки. Роман не ворухнувся, доки вона сама не нахилилася й не поцілувала його.

Поцілунок був несхожий на церковний дотик до чола. Він пахнув кавою, холодним повітрям і кількома днями втоми, що нарешті відступила. Роман відповів не одразу, а тоді обережно торкнувся її потилиці.

Аліна відсторонилася першою.

— Це не означає, що я знову погодилася на шлюб.

— Знаю.

— Це означає, що ти можеш запросити мене на побачення.

Роман усміхнувся — повільно, без звичної обережності.

— Аліно Ткач, чи поїдеш ти зі мною в неділю на вечерю до колиби біля річки?

— Поїду.

◆

На початку червня, коли добігав кінця шестимісячний договір Аліни, вони зареєстрували ТОВ «Кінний двір “Ткач і Гайдай”». Аліна внесла власні заощадження й премію та отримала двадцять відсотків товариства. Корпоративний договір давав їй право поступово збільшувати частку за наперед визначеною ціною, а товариство уклало з нею новий трудовий договір.

Земля, стайня, коні, трактор і причіп лишилися Романовими; товариство користувалося ними за окремими договорами. Обоє мали доступ до рахунку, платежі понад ліміт вони підтверджували вдвох. Зарплата Аліни й далі

надходила на її особистий рахунок.

До кінця літа господарство не стало великим, зате перестало триматися на Романовій пам'яті. Вони полагодили дах над сінником, після послаблення весняних обмежень провели шість повних маршрутів без пригод, після окремого карантинного утримання взяли на постій двох коней із сусідньої садиби й продали іншого добре підготовленого мерина.

Кобилка, за якою всупереч Аліні закріпилося ім'я Смужка, росла повільніше за ровесників. Щойно вона зміцніла, її почали випускати з Мавкою в окремий загін: спершу ненадовго, згодом дедалі довше за Оксаниною вка-

зівкою. Ветеринарка радила нічого не планувати до наступного огляду, тож у журналі Аліна писала не «майбутня маршрутна кобила», а «молодняк, спостереження».

Григорій, батько Аліни, погодився на мирову угоду тільки після того, як суд відкрив провадження; суд затвердив її ухвалою й закрив провадження у справі. Продав старий фрезерний верстат і перші сто тисяч переказав на рахунок Аліни, як передбачав договір; решту мав повертати щомісяця. Працював у чужій майстерні, де зарплату платили на картку й не дозволяли брати завдатки від замовників. За його словами, двічі ходив на зустрічі групи підтримки для людей з

ігровою залежністю, а третю пропустив.

— Я ж плачу, — сказав він у недільній телефонній розмові, ніби перший переказ мав повернути їм колишній голос.

— Платиш, — відповіла Аліна. — Наступний платіж — п’ятнадцятого.

Вона не запитала, чому він не пішов на зустріч, і не нагадала замість нього наступну дату. Говорила з ним раз на тиждень, якщо він був тверезий, але не телефонувала майстрові, у якого він працював, і не просила контролювати Григорія. Перший платіж довіри не повернув, але й ненависті, якої вона колись від себе чекала, не з’явилося. Лишився батько, якого вона любила

на відстані, достатній, щоб не жити замість нього.

Із Романом вони вчилися речей, яких не передбачав жоден договір. Ходили вечеряти в маленьку колибу біля річки; першого разу він забронював столик на наступну неділю замість цієї й до кінця літа чув про це від пані Олени. Аліна познайомила його з давніми одногрупницями в Коломиї й побачила, що серед галасливих людей він не суворий — просто губиться, коли не знає, куди подіти руки. Він почав питати, перш ніж складати плани за двох. Вона вчилася відповідати не тим, що збереже спокій, а тим, чого справді хоче.

Наприкінці серпня вони виїхали перевірити новий короткий

маршрут на полонині. Після полудня хмара накрила дальній хребет, і Аліна запропонувала скоротити коло, щоб до дощу повернутися нижче межі лісу. Біля старого ватрища Роман зупинив Тумана, зліз і перевірив попругу, хоча та не послабилася. Потім дістав із кишені маленьку коробку.

— Якщо відповідь не «так», ми спустимося, нагодуємо коней і завтра працюватимемо, як домовлялися.

— Це ти так освідчуєшся?

— Я два тижні добирав слова. Не допомогло.

У коробці була тонка золота обручка без каменя, а під нею лежав чек. Аліна помітила його раніше, ніж дозволила собі торкнутися обручки.

— Навіщо нам знову шлюб? — спитала вона. — Ми й без нього разом.

— Бо я хочу, щоб ти була моєю родиною. Але новий підпис не виправить старого. Якщо тобі шлюб не потрібен, коробка повернеться в магазин.

— Я залишуся Ткач, моя частка лишиться моєю, а про спільні плани ти спершу питатимеш.

— Питатиму. Згоден.

— Тоді так. Завтра подамо заяву.

Він не надягнув їй обручку. Простягнув розкриту коробку й дочекався, поки Аліна сама візьме її та сховає в кишеню куртки. Туман нетерпляче скубнув жмут трави біля їхніх ніг. На дальньому схилі вже сірів дощ,

тож вони сіли на коней і рушили вниз, сперечаючись, чи встигнуть до старого бука, перш ніж промокнуть.

Наступного дня вони подали заяву про шлюб.

Наприкінці вересня, через місяць після подання заяви, у відділі ДРАЦСу не було вінців, шепоту й порожнього батькового місця. Пані Олена прийшла в темно-зеленій хустці, Оксана запізнилася на сім хвилин через виклик і зайшла, досі пахнучи ветаптечкою. Працівниця поклала перед Аліною актовий запис. Та прочитала кожен рядок, перевірила дату, прізвища й тільки тоді взяла ручку.

— Прізвище залишаєте Ткач? — уточнила реєстраторка.

— Залишаю.

Роман підписав після неї. Ніхто не аплодував. Пані Олена витерла очі й сердито заявила, що це через протяг. Оксана вручила їм пакет моркви замість квітів, бо мала наступний виклик.

За двадцять хвилин вони вже їхали вгору знайомою дорогою, а на задньому сидінні перекочувалася коробка з пирогом.

Біля будинку Роман вийшов першим і простягнув Аліні руку. Вона сперлася на його долоню, зіскочила з підніжки й одразу відпустила.

Увечері вони вирішили перенести її робочі папери з кухні до кімнати ліворуч. Роман узяв коробку з маминим швацьким футляром, дійшов до порога й зу-

пинився, хоча двері були прочинені.

Аліна стояла всередині біля письмового столу. Нова обручка дзенькнула об метал, коли вона провела пальцем по засувці. Планка ковзнула легко: Аліна сама час від часу змащувала її.

— Заходь, — сказала Аліна.

Він переступив поріг і поставив коробку туди, куди вона показала. За вікном озвалася Смужка, їй відповів Туман. Вітер ворухнув двері, засув тихо дзенькнув у пазі й лишився відсунутим.

◆ ◆ ◆

БЕЗ «ДАЛІ БУДЕ»

Дочитали? Так і задумано

У збірці ще дев’ять історій. Жодна не обірветься на середині.

01 44 хв	**02** 48 хв	**03** 45 хв	**04** 29 хв	**05** 37 хв
06 43 хв	**07** 46 хв	**08** 40 хв	**09** 34 хв	**10** 54 хв

ОДНА ПРОЧИТАНА · ДЕВ’ЯТЬ ПОПЕРЕДУ

Коли повертається світло

Десять історій про гідність, довіру і право почати знову

Хочу ще дев’ять →

headinsider.page · PDF + EPUB